

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2022.10.9>
УДК 336:336.25/26(045)

Валерій Іванович СЛАВІНСЬКИЙ
к.е.н., доцент, Національний Авіаційний Університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7941-4406>
e-mail: valerii.slavinskyi@npp.nau.edu.ua

Юлія Вікторівна ОЛІЙНИК
студентка, Національний Авіаційний Університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1621-528X>
e-mail: 6916924@stud.nau.edu.ua

Діана Анатоліївна ВІТЬКО
студентка, Національний Авіаційний Університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8522-071X>
e-mail: 5280732@stud.nau.edu.ua

КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ВИЗНАННЯ ДОХОДІВ (ВИТРАТ) ТА ВІДОБРАЖЕННЯ ЇХ У ЗВІТНОСТІ

Стаття присвячена актуальним питанням обліку доходів і витрат підприємства. Досліджувана тема є дуже важливою, оскільки прибуток є основною метою підприємницької діяльності. Основними факторами, що впливають на визнання фінансових результатів (прибутку чи збитку), є доходи та витрати від діяльності підприємства. У цьому контексті постають наступні завдання: налагодження системи формування та обліку витрат на підприємстві, пошук резервів зниження витрат. У статті подано огляд обліку доходів і витрат та їх класифікацію. Проведено аналіз інтерпретації та витрат і класифікації доходів за національними та міжнародними стандартами. Внесено пропозиції щодо вдосконалення чинної нормативно-правової бази доходів і видатків.

Ключові слова: доходи, витрати, класифікація доходів та витрат, визнання доходів і витрат

ВСТУП ТА ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У системі управління підприємством велика увага приділяється фінансовим результатам. На формування фінансового результату істотно впливають доходи і витрати підприємства. Тому, незаперечно, що кінцевий фінансовий результат залежить від доходів і витрат підприємства, що реалізує проблему формування та належної організації його бухгалтерського обліку.

За останні кілька років процес калькуляції та висвітлення рахунків значно змінився. Такі зміни зумовлені тим, що функціонування нових підрозділів потребує побудови вдосконаленої системи обліку доходів і витрат. Оскільки метою ведення будь-якого господарства є одержання прибутку. Так, доцільно створити таку систему обліку, яка забезпечить отримання достовірної та повної інформації про ефективність усіх понесених на підприємстві витрат на виробничі запаси, утримання робочих місць, оплату праці персоналу тощо [2].

Вважаємо, що аналіз витрат і доходів, а також їх облік повинні базуватися на певних принципах. Відповідно основним аспектом добре організованого бухгалтерського обліку є розроблення ідеального розподілу витрат і доходів для потреб внутрішніх і зовнішніх користувачів. Саме вона дає змогу правильно згрупувати та систематизувати дані про витрати та доходи, які, як відомо, є основними об'єктами бухгалтерського обліку. Крім того, визначає співвідношення елементів та їх взаємозв'язок, визначає методи контролю, обліку, аналізу, планування та моделювання рішень управлінського персоналу [3].

Вдосконалена система обліку повинна точно сформулювати доцільність витрат, які мають істотний вплив

на формування фінансових результатів. Безперечно, бухгалтерський облік повинен надавати інформацію керівництву для прийняття управлінських рішень з корпоративного управління та пошуку резервів для скорочення витрат, що позитивно вплине на подальше формування фінансових результатів. За рахунок цього облік витрат і доходів постійно розвивається і висуває досить жорсткі вимоги до його організації в господарствах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Такі відомі вчені, як Ф.Ф. Бутинець, В.А. Дерій, В.В. Сопко, Н.М. Ткаченко, В.В. Сопка, В.О. Шевчук, К.О. Бузимська, Ю.С. Цал-Цалко та ін. займалися розглядом даного питання. Проте деякі проблеми вдосконалення організації обліку доходів і витрат на підприємстві потребують додаткового дослідження.

МЕТА статті – аналіз класифікації та визнання доходів та витрат підприємства, їх відображення у звітності діяльності установи.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Процес організації бухгалтерського обліку базується на створенні досконалої системи обліку, яка з урахуванням специфіки економіки змогла задовольнити потреби користувачів в отриманні належної інформації про свою діяльність.

Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку здійснюється Верховною Радою України, Президентом України та Кабінетом Міністрів України. За визначенням п. 3 НП(С)БО 1 облікова політика – це «сукупність принципів, методів і процедур, які використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звіт-

ності» [1].

У здійсненому дослідженні нами встановлено, що до фінансової звітності належить бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [1]. Актуальним на сьогодні є те, що Кабінет міністрів України змінив норми порядку подання фінансової звітності підприємствами, які в межах дії воєнного стану не подали проміжну, річну звітність у передбачені строки, повинні подати відповідну звітність впродовж трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану.

Проведений нами аналіз норм чинного законодавства доводить, що нині фінансова звітність є додатком до декларації з податку на прибуток (звіту про використання доходів (прибутків) неприбуткової організації) та її невід'ємною частиною. Тобто разом із відповідною податковою декларацією платник податку на прибуток зобов'язаний подавати квартальну або річну фінансову звітність. Такі вимоги прописані у п. 46.2 Податкового кодексу України [2].

Стосовно податкової звітності, то це – одна з видів бухгалтерської звітності. Подається у вигляді податкових декларацій (розрахунків) платником податків контролюючому органу у строки, встановлені законом, на підставі якого здійснюється нарахування. Згідно із Законом № 2115 від 03.03.2022 р. [6] дозволяється не подавати звітність, не сплачувати податки / збори та не реєструвати податкові накладні / розрахунки коригування тим платникам, які внаслідок воєнних дій не мають такої змоги. На час воєнного стану та протягом шести місяців після його завершення платники звільняються від відповідальності за не виконання таких обов'язків. Водночас від платників не вимагалось обов'язкової неможливості подання звітності, сплати податків чи реєстрації податкових накладних.

На нашу думку, важливе значення для одержання різнобічної інформації, необхідної для управління і контролю, має застосування науково-обґрунтованого плану рахунків. Під планом рахунків розуміють систематизований перелік рахунків, який визначає організацію всієї системи бухгалтерського обліку на підприємствах, в організаціях і установах з метою одержання інформації, необхідної для управління і контролю.

Основні принципи формування та обліку витрат і доходів містяться в НП(С)БО 1 «Загальні відомості про фінансову звітність», НП(С)БО 15 «Доходи», НП(С)БО 16 «Витрати». Стандарти складають основу для організації бухгалтерського обліку на підприємствах [2]. Згідно з нормами чинного законодавства поняття дохід – збільшення економічної вигоди у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу (крім збільшення капіталу за рахунок акціонерних внесків) [5].

Оцінювання, склад і розшифровку доходів регулює НП(С)БО № 15 «Дохід». Згідно з цим положенням для обліку доходів підприємства, які накопичуються протягом року і після закінчення яких відносяться на фінансовий результат, використовуються рахунки основного класу (з 70 по 78), тобто рахунок 79.

Слід зазначити, що інформація про доходи відображається у фінансовій звітності, зокрема у формі 2 «Звіт про фінансовий результат (над сукупним доходом)». Для того щоб в обліку можна було підтвердити визнання доходу, він повинен відповідати певним умовам, встановленим відповідним стандартом бухгалтерського обліку. Найважливішими з цих умов є: можливість визначення величини доходу, впевненість у тому, що після такого доходу буде реалізовано збільшення економічних вигод. Згідно із НПСБО визнані доходи класифікуються в бухгалтерському обліку за такими групами [5]:

- дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);
- інші операційні доходи;
- фінансові доходи;
- інші доходи.

Варто розглянути також Міжнародний стандарт фінансової звітності 15 "Дохід від договорів з клієнтами" (МСФЗ 15). Він визначає порядок обліку додаткових витрат, пов'язаних з укладенням контракту з клієнтом, а також витрат, понесених для виконання договору з клієнтом, якщо ці витрати не належать до сфери застосування іншого стандарту. Суб'єкт господарювання застосовує зазначене тільки до понесених витрат, які пов'язані з договором з клієнтом (або частиною такого договору), що належить до сфери застосування цього стандарту.

Окремого стандарту витрат у МСБО немає. Їх можна досліджувати лише за компонентами в таких МСБО: МСБО 1 «Подання фінансової звітності», МСБО 16 «Основні засоби», МСБО 38 «Нематеріальні активи», МСБО 2 «Запаси» тощо. Класифікація витрат, формування собівартості та основи розподілу в національному та міжнародному стандарті не демонструють чітких відмінностей [4].

Різниця полягає в тому, що загальні виробничі витрати є частиною оцінювання запасів згідно з МСБО 2 і включаються до виробничих витрат у НП(С)БО 16. Відповідно до норм чинного законодавства поняття витрати означають собою зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (крім зменшення капіталу). Капітал за рахунок його вилучення або розподілу власниками). Відповідно до нормативних документів підприємство і встановлює у бухгалтерському обліку класифікацію та склад витрат, умови їх визнання, рахунки витрат, об'єкти обліку та калькулювання.

Велике значення має розбивка витрат за напрямками витрачання, оскільки саме їх складники утворюють собівартість продукції. Вважаємо, що система обліку та контролю за доходами і витратами не може повноцінно функціонувати без їх нормативно-правового регулювання. Організація цього регулювання є, на нашу думку, необхідною функцією з погляду обліку та контролю витрат.

Так, на підставі вищезазначеного, вважаємо, що з метою вдосконалення нормативно-правового забезпечення доходів і видатків можемо внести такі пропозиції:

1) здійснювати аналіз інформаційної бази обліку та контролю доходів і витрат, яка постійно оновлюється;

2) забезпечувати здійснення перевірки всіх правових документів, що стосуються обліку та контролю доходів і витрат.

ВИСНОВКИ

За результатами дослідження можна стверджувати, що визнання витрат і доходів та їх облік і класифікація є основою для формування фінансових результатів. Інформація про доходи (витрати) відображається у фінансовій звітності, зокрема у формі 2 «Звіт про фінансовий результат (про сукупний дохід)».

Після здійсненого нами аналізу можна констатувати,

що основні питання організації бухгалтерського обліку на законодавчому рівні не повністю вирішено. Основною проблемою залишається питання порівняння оцінки та доходів і видатків у національних і міжнародних стандартах. За результатами наших досліджень встановлено, що формування собівартості та основи розподілу в міжнародних та національних стандартах, класифікація витрат, їх формування та основи розподілу в національних та міжнародних стандартах не мають чітких відмінностей.

Вважаємо, що основним недоліком в обліку доходів і витрат стає формування національної бази стандартів контролінгу та обліку доходів і витрат.

Список використаних джерел

1. Про затвердження національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 7.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

2. Прохар Н.В. Ночовна Ю.О. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: монографія. Полтава: РВВ ПУЕТ, 2019. 257 с.

3. Пархоменко В.М. Фінансова звітність за міжнародними стандартами. Вісник податкової служби України. 2019. № 11. С. 44-47.

4. Про затвердження національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 27.06.2013 №627. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

5. Про затвердження національного Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 №290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1242-13#Text>

6. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 3.03.2022. № 2115 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>

References

1. On the approval of the national Regulation (standard) of accounting 1 "general requirements for financial reporting": order of the Ministry of Finance of Ukraine dated February 7, 2013 No. 73. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> (in Ukrainian).

2. Prokhar N.V. Nochovna Y.O. Accounting of income, expenses and financial results: problems of theory and practice: monograph. Poltava: RVV PUET, 2019. 257 p. (in Ukrainian).

3. Parkhomenko V.M. Financial reporting according to international standards. Bulletin of the Tax Service of Ukraine. 2019. No. 11. pp. 44-47. (in Ukrainian).

4. On the approval of the national Regulation (standard) of accounting 16 "Expenses": order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 06.27.2013 N627. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text> (in Ukrainian).

5. On the approval of the national Regulation (standard) of accounting 16 "Expenses": order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 11/29/1999 N 290. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1242-13#Text> (in Ukrainian).

6. On the protection of the interests of subjects submitting reports and other documents during the period of martial law or a state of war: Law of Ukraine dated March 3, 2022. N 2115 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text> (in Ukrainian).

Valerii SLAVINSKYI

PhD in Economics, Associate Professor,

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7941-4406>

e-mail: valerii.slavinskyi@npp.nau.edu.ua

Yuliia OLIIANYK

student, National Aviation University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1621-528X>

e-mail: 6916924@stud.nau.edu.ua

Diana VITKO

student, National Aviation University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8522-071X>

e-mail: 5280732@stud.nau.edu.ua

**CLASSIFICATION AND RECOGNITION OF INCOME (EXPENSES)
AND THEIR DISPLAY IN THE REPORT**

The paper is devoted to current issues of accounting of income and expenses at the enterprise. The research topic is very important and interesting, since profit is the main goal of entrepreneurial activity. The main factors affecting the recognition of financial results (profit or loss) at the enterprise are income and expenses from its activities. It is undeniable that the final financial result depends on the income and expenses of the enterprise, which realizes the problem of formation and proper organization of its accounting. An improved accounting system must accurately formulate the expediency of expenses and income that have a significant impact on the formation of financial results. The costing and invoicing process has changed significantly over the past few years. Such changes are due to the fact that the functioning of new divisions requires the construction of an improved system of accounting for income and expenses. Since the goal of any business is to make a profit. Therefore, in this context, the following tasks appear, such as: setting up the system of formation and accounting of costs at the enterprise, finding reserves for reducing costs. The paper provides an overview of income and expense accounting and their classification. An analysis of the interpretation of expenses and the classification of income according to national and international standards will be carried out. Interesting and relevant proposals have been made to improve the current legal framework of income and expenditure. To improve the process of obtaining profit and reduce costs at enterprises.

Keywords: *income, expenses, classification of income and expenses, recognition of income and expenses*